

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2020/11/kiraly-zoltan-torteneti-kincsesbanya-a-karpat-medenceben-11-03-11/>

„Trianon 100” a Történelemtanításban

Király Zoltán

Történeti kincsesbánya a Kárpát-medencében

**FUCSKÁR Ágnes – FUCSKÁR József Attila (2019): Trianonban elveszett kincseink
(Kossuth Kiadó, Budapest, 176 p.)**

Ne ítéljünk a borító alapján. Talán ez az első gondolat, ami a könyv kinyitásakor eszembe jutott. Amennyiben ugyanis nem ismerjük a szerzőpáros (Fucskár Ágnes és Fucskár József Attila) munkásságát, nagy meglepetésben lehet részünk. Aki a könyv címe alapján a trianoni veszteségeinkről szóló, diagramokkal, különböző számadatokkal színesített szakszöveget vár, az csalódní fog a könyvben. Ez a kötet ugyanis nem erről szól. A könyv nem szakmai nyelvezettel, adatokkal teletűzdelt módon mutatja be a tragikus módon elszakított területeket, hanem egyfajta vizuális szemléltetésen keresztül. A könyv – fotóalbum lévén – nem is bocsátkozik a trianoni történeti tények ismertetésébe, hanem kizárólag a városok, falvak, régiók rövid bemutatására fókuszál, mind képi vizuális, mind informatív jelleggel.

Fucskár Ágnes és Fucskár József Attila pécsi újságíró és fotóriporter házaspár évek óta együtt dolgoznak. Munkáikban vizuális ábrázolással, fotóriporteri tapasztalataikat felhasználva mutatják be a történelmi Magyarország térségeinek és területeinek mindennapjait, épített és természetes környezetét. Eddig megjelent albumaik, mint például *A Felvidék rejtőzködő kincsei*,¹ *Hargita*,² *A történelmi Magyarország*³ a *Magyar örökség sorozat* könyveihez kapcsolódnak, akár a jelenlegi mű, amely a száz évvel ezelőtti elcsatolt területek kulturális és társadalmi örökségén vezet körbe bennünket.

A könyv keletkezésére az éppen száz éve történt tragikus békeszerződés adott okot. Az ekkor elcsatolt területek földrajzilag tematikus, vizuális bemutatása még nem történt meg egy kötetben belül, így a kerek évforduló megfelelőnek tűnt a könyv megjelenéséhez. Az eddigi kötetek csak külön-külön foglalkoztak a határon túli régiókkal, emiatt ez az album tekinthető egyfajta összegzésként is. A kötetben szereplő összes kép a szerzőpáros sajátja, akik a trianoni határokon túl lévő területeket bejárva készítették el azokat. Ezeket a képeket használták fel a térségek bemutatásához. Azonban nem csak a fotómunkákat végezték el, hanem a kísérőszövegek megírása, a kötet összeállítása és megtervezése is az ő kezük munkája.

A könyvalbum egy Szabó Magda idézettel nyit, mely röviden összefoglalja a szerzőpáros munkásságának lényegét is: „Az ember néha olyan buta. Azt hiszi, vannak történelmi dolgok, meg vannak magánügyek, s a kettő nem tartozik össze. Közben kiderül,

*hogy mindig minden összetartozik. Ha az ember a történelmi eseményekkel foglalkozik, millió meg millió ember magánéletét találja mögöttük.*⁷⁴

A trianoni események történetével foglalkozva az emberek egy része csak az adatokat látja, a mögöttük rejtőző megannyi emberi életet nem ismeri. Azt tudjuk, hogy körülbelül hány ember került Erdély területével együtt Romániához, és talán a települések egy részét is fel tudjuk sorolni, de az ottani emberek életében bekövetkezett nehézségeket, változásokat kevésbé ismerjük. E műnek sem feladata ez, de egyfajta gondolkodásra buzdít ezzel kapcsolatban. A könyv előszavában egy rövid bekezdésben megismerhetjük az első világháborút lezáró békeszerződés gazdasági és társadalmi hatásait. Ettől a bekezdéstől eltekintve a könyv csak az elcsatolt régiók, városok, falvak bemutatásával foglalkozik.

Szintén az előszóban találjuk meg a könyv tematikus felosztásához kapcsolódó ismertetéseket. Ezek rövid földrajzi, történelmi és kulturális adalékokkal segítenek minket, hogy ezeknek az adatoknak a birtokában tudjuk elhelyezni a később olvasottakat és látottakat.

Az *Előszó*, valamint a *Helynévmutató és forrásjegyzék* mellett a könyv nyolc nagy fejezetből áll, amelyek az elcsatolt területeket a mai országhatárok szerint tagolva mutatják be. A fejezetcímek a következők: *Erdély, Partium és a Keleti-Bánság; Délvidék; Horvátország; Muravidék; Órvidék (Burgenland); Felvidék; Lengyelország; Kárpátalja*. A fejezeteken belül az adott területeken található épített vagy természeti örökség bemutatása valósul meg. Minden oldal egy település vagy egy tájegység ismertetése a képek és a rövid tájékoztató szöveg segítségével. Az egyes településekhez tartozó képes illusztrációk megmutatják, hogy hol, milyen környezetben élnek a történelmi Magyarország területén, de már nem a mai Magyarországon élő emberek. A szövegek pedig az adott képek magyarázataiként szolgálnak. Röviden, lényegre törően írják le a képeken látható épületek, tájak jellemzését, történetét.

Vegyük például a 29. oldalon lévő *Máréfalva (Satu Mare)* településhez írt szöveget. Ezt elolvasva megtudhatjuk, hogy valószínűleg ebben a Székelyudvarhelyhez közeli faluban található a legtöbb galambbúgos⁵ székelykapu, amelyek közül 95 még a mai napig áll, és a legrégebbi 1858-ból való. Az ehhez az oldalhoz tartozó képek ilyen székelykapukat ábrázolnak. Vagy nézzük meg a 106. oldalt. A Szlovéniához tartozó, a Mura folyón található *Murasziget (Ižakovci)* és *Verzej (Veržej)* úszómalmairól szól. Ezek az úszómalmok a Mura folyó jellegzetességei, mára már csak néhány maradt fenn belőlük, de ezek közül van olyan, amiben még a mai napig őrlnek.

Terjedelmi okokból egyértelmű, hogy nem lehet az elcsatolt területek minden egyes települését vagy táját bemutatni, így a könyvben szereplő helységek a szerzőpáros válogatása alapján kerültek az albumba. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az olvasónak bármilyen hiányérzete is támadhatna. A 176 oldalon bemutatott közel 160 helység szinte teljesen lefedi az elcsatolt területeken lévő kincseinket. Ráadásul a képek sem törekednek az egységes bemutatásra. Minden területnek megvan a saját szépsége, a saját jellegzetessége. A képek ezeket ábrázolják. A sokszínűség bemutatása a szerzőpáros feladata volt, akik igyekeztek is eleget tenni ennek.

Az albumban egyaránt megtalálhatók a hegyvidékektől kezdve (*Radnai-havasok, Magas-Tátra*) a vízhez kötődő területeken keresztül (*Fekete-Tisza, Lápos-folyó völgye*) a történelmi városaink (*Arad, Pozsony*), apró falvaink (*Jablanac, Zuberec*). Ez a földrajzi és kulturális változatosság végig fenntartja a figyelmet az olvasóban, mert ezeken keresztül az

anyaországon kívülre került természeti értékeink, történelmi kultúrkincseink, világi és egyházi épített örökségünk átfogóan bemutatásra kerül.

A mű címe, témája ellenére nem sorolható a tudományos jelentőségű szakirodalmak sorába. A sorozat köteteinek célját, fotóalbum voltát azonban teljes mértékben követi. A szerzőpáros vizuális forrásokra támaszkodva egyszerűen csak láttatni és megismertetni akartja az olvasóval a jelenlegi határainkon túlra került területeket. Az előző kötetek egy részében jelenlévő térképek hiányozhatnak az olvasó számára. Aki nem mozog otthonosan a földrajzi területek ismeretében, az egy kicsit elveszettnek érezheti magát.

Úgy gondolom, hogy érdekes és szükséges lett volna az albumban szereplő területek térképen történő ábrázolása is. Ez akár egy nagy térképen, akár a fejezetek előtt az adott régió térképén megvalósulhatott volna. Ebben az esetben – hiszen az album a vizualizációra fekteti a legnagyobb hangsúlyt – könnyebben el lehetne képzelni a területekhez tartozó adatokat. A képekhez tartozó szövegrészek sem kizárólag történelmi szakszövegek. Művészettörténeti, földrajzi, történelmi elemek mind megtalálhatóak ezekben, amelyek egyszerű fogalmazásmódja is megkönnyíti a megértést. Külön pozitívum, hogy a szövegek nem akarják a teljes történelmi múltat megismertetni az olvasóval, hanem röviden, csak a lényeges adatokra törekedve próbálják minél jobban bemutatni az adott helyeket.

Az olvasóban felmerülhet a kérdés, hogy a szerzők milyen adatokból dolgoztak ezeknek a szövegeknek a megírásakor. A könyv végén található *Forrásjegyzék*ben a felhasznált források száma tíznél is kevesebb. Ez szintén rávilágít arra, hogy csak a legfontosabb adatokat próbálták szakkönyvekből kinyerni, a többi saját tapasztalataikból, ismereteikből származik.

A szerzők a kötet megírásakor egyszerűen csak az ismertetésre, a képi megjelenítésre törekedtek. Ezt erősíti az is, hogy semmilyen szubjektív vélemény nem található a könyv szövegében. A szerzők céljuknak megfelelően nem történelemkönyvet írtak, hanem a magyarság számára készítették egyfajta leltárt azokból az épített és természeti kincsekből, amelyek bár jelenlegi határainkon túl léteznek tovább, mégis a sajátjainknak érezhetjük őket. Felnyitja a szemünket, hogy számba vehessük, mennyi pótolhatatlan veszteséget szenvedtünk a száz évvel ezelőtti tragédia során.

A könyvet végiglapozva semmilyen hiányérzetünk nem támadhat. Az albumnak nincs specifikus olvasóközönsége, mindenkit ugyanazzal a mondanivalóval tud megszólítani. *Nézd, mennyi csodás hely, és mind a miénk volt! A történelmi Magyarország összes magyarjának ugyanazt kínálja a mű, amely – egy „kvázi” útikönyvként – a valóságban is felkereshető értékeinket próbálja meg közkinccsé tenni.*

JEGYZETEK

¹ FUCSKÁR Ágnes – FUCSKÁR József Attila (2016/2018): *A Felvidék rejtőzködő kincsei*. Alexandra/Kossuth Kiadó, Pécs/Budapest.

² FUCSKÁR Ágnes – FUCSKÁR József Attila (2017): *Hargita*. Barangolások Székelyföld szívében. Kossuth, Budapest.

³ FUCSKÁR Ágnes – FUCSKÁR József Attila (2019): *A történelmi Magyarország*. Alexandra, Pécs.

⁴ SZABÓ Magda (2018): *Álarcosbál*. Móra Könyvkiadó, Budapest, 166–167.

⁵ Köznyelvi változatban: galambdúcos.